

«فرهیختگان» بررسی کرد

۱۵ نکته مثبت کارنامه اقتصادی دولت سیزدهم

مهدی عبداللهی
دیرگروه اقتصاد

یک سال از فقدان رئیس جمهور خستگی ناپذیر ایران، شهید سید ابراهیم رئیسی و همراهان ایشان گذشت. «فرهیختگان» در گزارش حاضر به بررسی کارنامه دولت سیزدهم در ۱۵ شاخص اقتصادی پرداخته است. این داده‌ها به وضوح نشان می‌دهد تلاش‌های شبانه‌روزی شهید رئیسی نتایج بسیار مثبتی داشته و در موارد مختلفی منجر به ثبت رکوردهایی در حوزه‌های مختلف اقتصادی شده است. آنچه در ادامه می‌آید، مختصری از داده‌های نهادهای رسمی است که «فرهیختگان» با استناد به این داده‌ها، کارنامه شهید رئیسی را زیر ذره‌بین برده است.

کنترل هوشمند نقدینگی

سیاست‌های پولی و مالی ابزارهایی برای کنترل تقاضا و آثار شوک‌های داخلی و بیرونی بر سایر متغیرهای اقتصادی‌اند. سیاست پولی یک روند سیستماتیک یا یک استراتژی است که بانک مرکزی از طریق آن عرضه و گردش پول در اقتصاد را به‌گونه‌ای تنظیم می‌کند که تورم، تولید و تقاضای نیروی کار را کنترل کند. نقدینگی به‌عنوان کلیدی‌ترین متغیر پولی نقش مؤثری بر شکل‌دهی سایر متغیر های کلان اقتصادی نظیر تورم و رشد اقتصادی دارد. رشد این متغیر از یک‌سویا سیالیت خود، امکان برهم‌زدن تعادل بازارهای مالی همچون ارز، طلا و سایر دارایی‌ها را دارد و از سوی دیگر به‌عنوان یکی از نیازهای اصلی بنگاه‌های اقتصادی به‌مثابه روغن برای گردش چرخ اقتصادی واحدهای تولید محسوب می‌شود و کمبود آن منجر به رکود و مشکلات گوناگونی از جمله ناتوانی واحدهای تولیدی در ایفای به‌وقع تعهدات آن‌ها خواهد شد. پس از روند نگران‌کننده رشد نقدینگی در سال‌های پایانی دولت دوازدهم، در دولت سیزدهم با اصلاح ابزار سیاستی کنترل مقداری رشد ترانزنامه بانک‌ها، نرخ‌رشد نقدینگی هدف‌گذاری‌شده برای سال‌های ۱۴۰۱، ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب، ۳۰ و ۲۵ درصد اعلام شد که رشد نقدینگی محقق‌شده به ترتیب ۳۱/۱ درصد، ۲۴/۳ درصد و ۲۹/۱ درصد در اسفند ماه ۱۴۰۱، ۱۴۰۲ و اسفندماه ۱۴۰۳ بوده است. این مقدار در آخرین آمارها برای پایه پولی نیز به ۲۲ درصد رسیده است، اعداد که برای نقدینگی و پایه پولی در مرداد و شهریور ۱۴۰۰ و دقیقاً زمان تحویل دولت به شهید رئیسی حول و حوش ۴۰ درصد بوده است. این اعداد تا زمان شهادت رئیس دولت سیزدهم در انتهای اردیبهشت ۱۴۰۳ برای نقدینگی ۲۵/۶ و برای پایه پولی ۲۱/۱ درصد بوده است. بررسی داده‌ها نشان می‌دهد به‌رغم اتفاقات امنیتی سال ۱۴۰۳، هنوز هم رشد نقدینگی و پایه پولی پایین‌ترین مقدار از دی‌ماه ۱۳۹۸ تاکنون بوده است.

رکوردشکنی کارخانه‌سازی

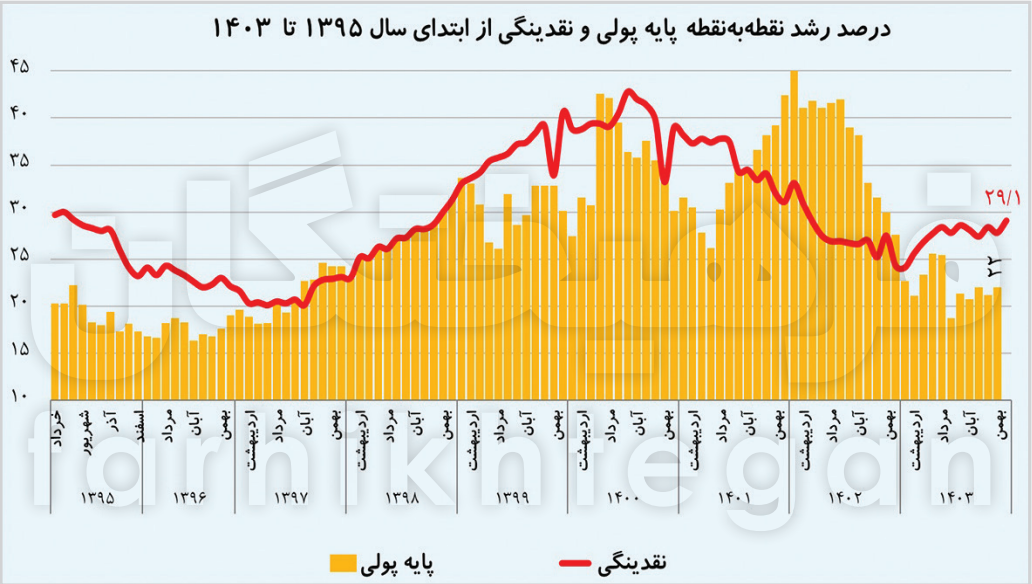
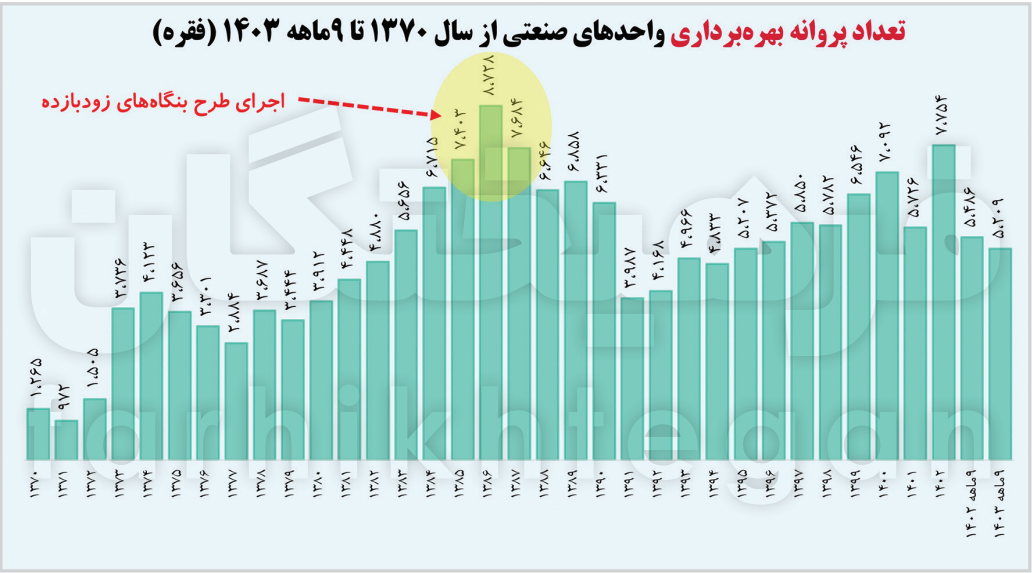
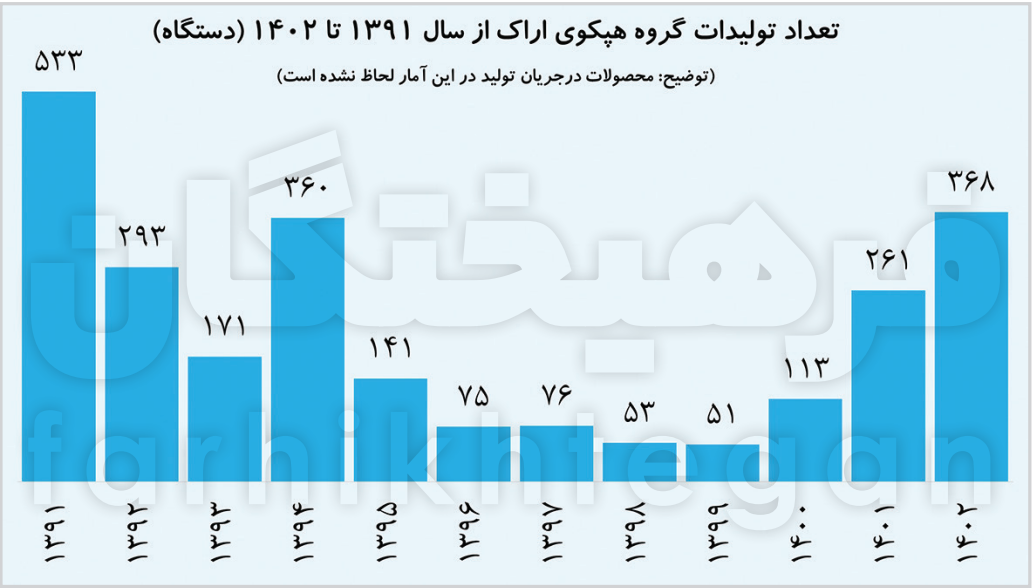
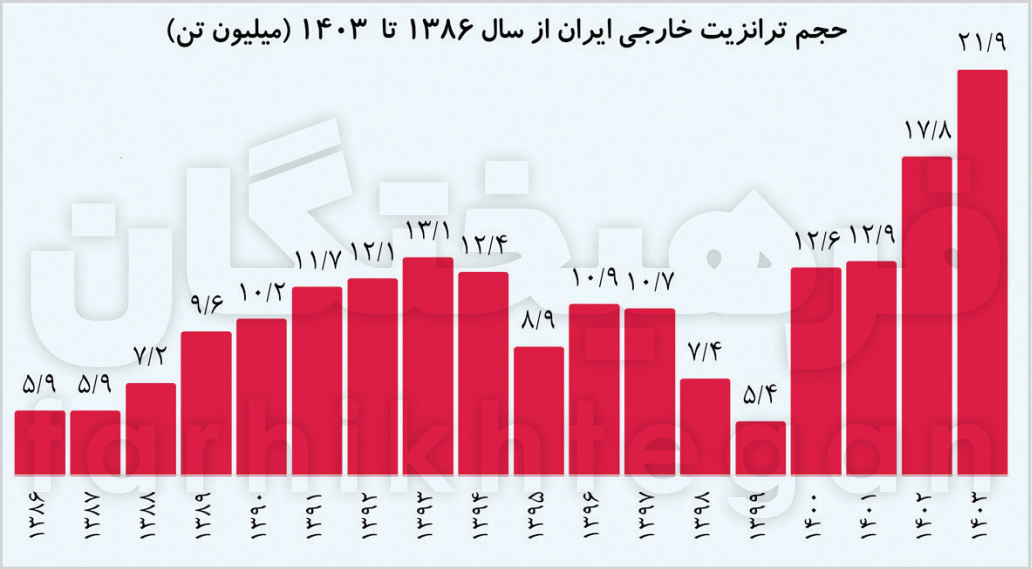
در ادبیات اقتصادی، سر مایه‌گذاری به‌عنوان یکی از منابع رشد اقتصادی محسوب می‌شود. بخش صنعت به‌عنوان موتور رشد اقتصادی و محل انباشت دانش از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مقایسه آمارهای پروانه بهره‌برداری بخش صنعت در دوره ۱۳۷۰ تا ۹ ماهه نخست سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد در سال ۱۴۰۲ یا حدود ۷ هزار و ۷۵۴ فقره پروانه بهره‌برداری از واحدهای صنعتی، برای خود یک رکورد طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۲ را به ثبت رسانده است. براساس این داده‌ها، در دوره ۹ ماهه سال ۱۴۰۳، بالاترین تعداد پروانه‌های بهره‌برداری از واحدهای صنعتی مربوط به سال ۱۳۸۶ با ۸ هزار و ۷۲۸ فقره بوده که پس از آن، رکورد در دست سال ۱۴۰۲ است. همچنین در ۹ ماهه سال ۱۴۰۳ (آخرین آمار بانک مرکزی) تعداد ۵۲۰۹ فقره پروانه بهره‌برداری از واحدهای صنعتی صادر شده که این تعداد کمتر از عدد ۵۴۸۶ فقره پروانه صادرشده در مدت مشابه سال ۱۴۰۲ است. ذکر این نکته الزامی است که رکورد دوره ۳۲ساله در دست سال ۱۳۸۶، به واسطه اجرای طرح بنگاه‌های زودبازده در دولت احمدی‌نژاد بوده که در آن، برخلاف سال ۱۴۰۲ که دولت با کمبود منابع روبه‌رو بود، در سال ۱۳۸۶ منابع هنگفتی صرف آن طرح شده بود. پرواضح است تحریم‌ها به‌طور قطع یکی از اتفاقات بد و ناگوار برای هر کشوری به‌شمار می‌آیند و چالش‌های جدی برای اقتصاد یک کشور به‌همراه دارند، اما در دولت سیزدهم استفاده دولت از فرصت‌های ناشی از جایگزینی اقلام وارداتی موجب شد از تهدیدهای تحریم، فرصت‌هایی برای رشد و توسعه برخی کسب‌وکارها فراهم شود. به عبارت‌ی، با تحریم‌های ظالمانه آمریکا و همه تبعات وحشتناکی که علیه اقتصاد و کسب و کار های کشور داشته، دولت سیزدهم در دوره تحریم‌ها، با فاعل‌سازی برخی کسب‌وکارها منجر به رشد تولید در آن‌ها شد.

رکوردشکنی ترانزیت خارجی

یکی از دستاوردهای کارنامه شهید رئیسی، جهش حجم ترانزیت خارجی ایران است. براساس داده‌های گمرک ایران، حجم ترانزیت عبوری از ایران از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸ حول و حوش ۶ تا ۷ میلیون تن بوده که این مقدار به ۱۰ تا ۱۲ میلیون تن در سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۷ می‌رسد. در دوره کرونا حجم ترانزیت خارجی از مسیر ایران به واسطه محدودیت‌های کرونا به شدت سقوط کرده و به ۵ تا ۷ میلیون تن رسید. در دوره دولت سیزدهم با تلاش‌های مجموعه‌های دولتی، حجم ترانزیت خارجی افزایش چشمگیری را تجربه کرد و توانست در سال ۱۴۰۱ به حدود ۱۲/۹ میلیون تن و در سال ۱۴۰۲ به رکورد ۱۷/۸ میلیون برسد. این عدد در سال ۱۴۰۳ و در دولت چهاردهم نیز رکورد دیگری را تجربه کرد و به حدود ۲۲ میلیون تن رسیده است. مرکز پژوهش‌های ایران در گزارشی بیان می‌دارد براساس مطالعات مختلف، ظرفیت و استعداد ترانزیتی ایران حدود ۸۰ میلیون است. این مطالعه نشان می‌دهد فعال‌سازی استعدادهای ترانزیتی کشور، علاوه بر ایجاد در آمد سالیانه بیش از ۸ میلیارد دلاری، موجب چسبندگی اقتصاد جهانی به ایران و در پی آن، بالا رفتن هزینه‌های تحریم برای دشمنان و در نتیجه کمک به شکست سیاست‌های منزوی‌سازی ایران می‌شود.

۴ سال تداوم رشد اقتصادی مثبت

براساس داده‌های بانک مرکزی ایران یکی از مهم‌ترین اتفاقات متغیر های کلان اقتصاد ایران در چندسال اخیر تداوم چهار سال رشد اقتصادی مثبت بوده است. براساس این آمارها، اقتصاد ایران از سال ۱۳۹۹ رشد مثبت را تجربه کرده و در این سال‌ها سال ۱۴۰۲ با رشد ۵/۳ درصدی بیشترین میزان رشد را داشته و در ۹ ماهه سال ۱۴۰۳ اقتصاد ایران رشد ۳/۷ درصدی را داشته است و این شاخص علی‌رغم کاهش در سال گذشته در مقایسه با سال ۱۴۰۲، همچنان در مقایسه با کشورهای منطقه جزء بالاترین رشد های اقتصادی به شمار می‌رود. براساس داده‌های بانک مرکزی طی سال‌های

بازگشت تورم تولیدکننده از ارتفاع بالا

بر اساس داده‌هایی که بانک مرکزی اخیراً ارائه داده، تورم نقطه‌به‌نقطه تولیدکننده در فروردین ۱۴۰۴ به ۳۷/۹ درصد رسیده و همچنین طبق گزارش مرکز آمار ایران، تورم نقطه‌به‌نقطه مصرف‌کننده نیز در همین ماه ۳۸/۹ درصد بوده است. این اعداد گرچه در ماه‌های اخیر روند صعودی گرفته، اما تورم تولیدکننده از ارتفاع ۱۰۳ درصدی در ابتدای سال ۱۴۰۰ و تورم مصرف‌کننده نیز از ارتفاع ۵۵ درصدی در اردیبهشت ۱۴۰۲ به ارقام مذکور رسیده است.

بهبود امنیت سرمایه‌گذاری

دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی چند سالی است در گزارشی با عنوان «پایش امنیت سرمایه‌گذاری» به سنجش پی‌درپی و فصلی «شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در ایران» می‌پردازد. این گزارش، با استفاده از آمارهای رسمی منتشر شده و در دسترس است و ارزیابی بیش از ۳ هزار فعال اقتصادی نمونه از میان فعالان اقتصادی همه استان‌های کشور بوده که وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری را با ۳۸ مؤلفه، ۷ نام‌گر به تفکیک ۳۱ استان و ۹ حوزه کسب‌وکار نشان می‌دهد. شاخص کل امنیت سرمایه‌گذاری در ایران که با استفاده از دو مجموعه داده‌های پیمایشی و آماری تهیه می‌شود، نشان می‌دهد این عدد در آخرین گزارش بازوی پژوهشی مجلس در تابستان ۱۴۰۳ به ۵/۸۱ رسیده، عددی که در پاییز و زمستان سال

تلاش بی‌وقفه برای تسهیل صدور مجوزها

شاخص دیگری که به پایش وضعیت کسب‌وکار می‌پردازد، شاخص «پایش ملی محیط کسب وکار» است که توسط اتاق بازرگانی ایران انجام می‌شود. داده‌ای پایش اتاق بازرگانی ایران نشان می‌دهد عدد این شاخص از ۶/۴۹ در تابستان سال ۱۳۹۷ به حول وحوش عدد ۶ تا زمستان سال ۱۴۰۳ رسیده است. این شاخص گرچه با جهش ارزی زمستان ۱۴۰۱ روند صعودی به خود گرفت (با توجه به تأثیر شاخص‌های اقتصاد کلان بر قیمت مواد اولیه، نرخ ارز و تورم)، اما در سال ۱۴۰۲ با اقدامات دولت این روند رو به بهبود گذاشت. این‌جمله اقدامات مهم دولت سیزدهم تلاش برای بهبود وضعیت شاخص کسب‌وکار و تسهیل فضای تولید بوده است. تسهیل صدور مجوزها در بخش‌های مختلف اعم از حوزه وکالت، داروخانه‌ها، مشاغل خانگی و کاهش بروکراسی اداری در صدور مجوزهای کسب‌وکار از جمله اقدامات مهم دولت در حوزه شاخص سهولت کسب‌وکار بوده است.

رشد ۷ تا ۲۰ برابری ایجاد مشاغل خانگی

یکی از نتایج اقدامات دولت سیزدهم در حوزه کسب‌وکار که بازخورد اجتماعی نسبتاً مناسبی نیز داشته، تسهیل صدور مجوز کسب‌وکارهاست. یکی از این موارد، تسهیل صدور مجوزها در حوزه کسب‌وکار خانگی است. در جوامع در حال توسعه و حتی اقتصادهای توسعه‌یافته کسب‌وکارهای خانگی به‌عنوان یکی از ابزارهای رشد اقتصادی و حل مشکل بیکاری به ویژه برای زنان به شمار می‌رود. بررسی‌ها نشان می‌دهد در حال حاضر در حوزه کسب‌وکارهای خانگی ۵۱۲ رشته مصوب در کشور فعالیت می‌کنند. نقش این نوع از کسب‌وکارها در توسعه منطقه‌ای و ملی سبب توجه بیش از پیش دولت‌ها به این مقوله و تدوین خط‌مشی‌های حمایتی خاص از این نوع کسب‌وکارها می‌شود که از جمله این حمایت‌ها می‌توان به تسهیل‌گری در حوزه صدور مجوزها اشاره کرد. درگاه ملی مجوزها، سامانه‌ای الکترونیکی است که توسط وزارت امور اقتصاد و دارایی راه‌اندازی شده است. این سامانه با هدف تسهیل و تسریع فرایند صدور مجوزهای کسب‌وکار ایجاد شد و طبق آمار از ابتدای فعالیت این درگاه تاکنون بیش از ۷ میلیون و ۳۴۲ هزار مجوز صادر شده و در حدود ۲۲۹ هزار تقاضا نیز در انتظار دریافت مجوز هستند. درگاه ملی مجوزها شامل اطلاعات جامعی در مورد تمام مجوزهای کسب‌وکار در ایران است. بررسی‌ها نشان می‌دهد تعهد اشتغال بخش مشاغل خانگی از ۷/۸ هزار شغل در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ به ۲۰ هزار شغل در سال‌های ۹۷ و ۲۲/۴، ۹۸ هزار شغل در سال ۱۴۰۰ و ۹۰ هزار شغل در سال ۱۴۰۱ رسیده است. همچنین در سال ۱۴۰۲ تعهد اشتغال به ۱۵۰ هزار شغل رسیده که ۲۰ تا برابر تعداد تعهد اشتغال در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ است. به نظر می‌رسد جهش تعهد اشتغال در بخش خانگی عمدتاً ناشی از تسهیل فضای کسب‌وکار بوده است.

شهید رئیسی؛ یار کارگران هیکو

یکی از مهم‌ترین پروژه‌هایی که در دولت سیزدهم توسط وزارت صمت پیگیری شد، احیای واحدهای راکد است. مسئولین این امر به سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی سپرده شد و از طریق کارگروه‌های ستاد تسهیل و رفع موانع تولید استان، مشکل واحد صنعتی احصا شده و در قالب کلینیک‌های عارضه‌یابی برای هر واحد صنعتی و متناسب با شرایطی که دارد صورت گرفت. در کلینیک‌های عارضه‌یابی مسائل و مشکلات واحدهای راکد و غیرفعال بررسی و با توجه به نوع مشکلات راهکارها پیش‌بینی شد. با توجه به اینکه بخش بزرگی از وظیفه مربوط به احیای واحدهای راکد مربوط به سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی می‌شود، بررسی عملکرد این سازمان نشان می‌دهد که از ابتدای شروع به کار دولت سیزدهم تا پایان سال ۱۴۰۲ بالغ بر ۴ هزار و ۶۲۷ واحد راکد احیا شده است. اما بخش دوم اقدامات دولت، مربوط به صنایع بزرگی می‌شد که تولید اگرچه جریان داشت، اما همچون کارخانه‌های هیکوین سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹ نفس‌های آخر را می‌کشید. با ورود دولت سیزدهم، تولیدات این کارخانه به‌طور قابل توجهی رشد کرده و از ۷۵ تا ۵۰ دستگاه در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹، به ۳۶۸ دستگاه ماشین‌آلات سنگین در سال ۱۴۰۲ رسید. همچنین براساس اطلاعات صورت مالی این شرکت، در سال ۱۴۰۲ در حالی ۳۶۸ دستگاه ماشین‌آلات سنگین تولید شده که هم‌زمان تعداد ۵۶۱ دستگاه نیز در جریان تولید بوده است، عددی که جمع تولید و در جریان تولید در این کارخانه را به ۹۲۹ دستگاه می‌رساند.

موتور تولید خودر روشن شد

صنعت خودرو و پیوند‌های پسین و پیشین زیادی در اقتصاد کشور دارد و از همین رو تأثیر زیادی بر رشد و تولید در کشور دارد. با خروج یک‌طرفه آمریکازا برجام و تشدید تحریم‌ها در سال ۱۳۹۷، یکی از بخش‌هایی که تحت شدیدترین تحریم‌ها قرار گرفت، حوزه خودرو بود. این صنعت در ابتدای اعمال تحریم‌ها با خروج شرکت‌های فرانسوی از کشور و قطع زنجیره‌های تأمین قطعات، با مخاطرات زیادی مواجه گردید و تیراژ تولید با نوسانات زیادی روبه‌رو شد، به طوری که براساس داده‌های آماری وزارت صمت، در بازه زمانی سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ که قبل از تحریم‌های مالی و بانکی کشور بود، میزان تولیدات با روند خوبی در حال افزایش بوده اما پس از اعمال تحریم‌های بانکی در سال ۱۳۹۱ تولید ۴۴ درصد کاهش پیدا کرد. این رویه کاهش تولید در سال ۱۳۹۲ نیز ادامه داشت که پس از آن گویی صنعت خودرو، خود را با زیایی و روند رشد تولیدی را آغاز کرد. این روند رشد تولید در سال‌های توافق برجام نیز ادامه داشت اما در سال ۱۳۹۷ با خروج یک‌طرفه آمریکازا برجام، مجدداً تولید خودرو کاهش بیش از ۵۰ درصدی پیدا کرد. این وضعیت بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ تداوم داشت و تعداد خودروهای تولیدی کشور از ۱/۵ میلیون دستگاه در سال ۱۳۹۶ به حول وحوش ۹۰۰ تا ۹۶۰ هزار دستگاه رسیده بود. در سال ۱۴۰۱ تولید خودرو به ۱/۲ میلیون دستگاه رسید و در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ این تعداد به ترتیب به یک میلیون و ۳۵۴ هزار و یک میلیون و ۳۲۰ هزار دستگاه رسیده است. آمار دیگری که در این گزارش ارائه شده، جهش تولید خودرو سازان مونتاژکار